

โบราณสถานเก่าแก่
ศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลาย

วัดป่าเรไรทอง

ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี
จังหวัดเพชรบูรณ์

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

คำนำ

วิเชียรบุรีเป็นอำเภอที่ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของจังหวัดเพชรบูรณ์ อดีตชื่อว่า “เมืองท่าโรง” เป็นชุมชนเก่าแก่และมีขนาดใหญ่ตั้งอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำป่าสักในเขตตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ มีโบราณสถานที่ตั้งอยู่ภายในเขตศูนย์กลางของตัวเมือง ซึ่งมีความน่าสนใจเป็นอย่างมากในด้านพัฒนาการประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น ผู้เขียนและทีมงานสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ จึงได้จัดทำข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เยาวชนและประชาชนได้รับรู้ถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีตและปัจจุบัน

ทั้งนี้ ผู้เขียน และคณะผู้จัดทำ สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารเล่มนี้จะเป็นประโยชน์กับผู้สนใจทั้งหลาย นำองค์ความรู้นี้ไปเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ เล็งเห็นคุณค่าและสืบสาน อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมต่อไป

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
วัตถุประสงค์	๑
ขอบเขต	๑
เป้าหมาย	๑
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑
โบราณสถานเก่าแก่ศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลาย	๒
แนวทางการนำไปปฏิบัติใช้	๑๗
ข้อเสนอแนะ	๑๗
บรรณานุกรม	๑๗
ภาคผนวก	๒๐

องค์ความรู้ทางวัฒนธรรม
เรื่อง โบราณสถานเก่าแก่ศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลาย
วัดป่าเรไรทอง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเป็นการเสาะแสวงหา รวบรวม จัดเก็บความรู้เกี่ยวกับประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ วัฒนธรรม ที่มีอยู่ในท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์
๒. เพื่อจัดทำเป็นเล่มองค์ความรู้สำหรับเผยแพร่ให้แก่เยาวชนและผู้ที่มีความสนใจศึกษาเรียนรู้

ขอบเขต

ศึกษาประวัติความเป็นมาและรูปแบบของโบราณสถานเก่าแก่ศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลาย วัดป่าเรไรทอง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

เป้าหมาย

จัดเก็บข้อมูลทางด้านวัฒนธรรมเรื่อง โบราณสถานเก่าแก่ศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลาย วัดป่าเรไรทอง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อการประยุกต์ใช้งานให้เป็นระบบ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ได้ข้อมูลทางด้านวัฒนธรรมเรื่อง โบราณสถานเก่าแก่ศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลาย วัดป่าเรไรทอง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ที่เป็นระบบ
๒. ได้สืบสานและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม เกี่ยวกับประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อของท้องถิ่น เพชรบูรณ์ และนำองค์ความรู้ที่ได้ไปเผยแพร่สู่ชุมชนสาธารณะชน
๓. ได้องค์ความรู้สำหรับนำไปบูรณาการกับการเรียนการสอน

โบราณสถานเก่าแก่ศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลาย
วัดป่าเรไรทอง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

ภาพพระยาประเสริฐภักดี (จ๋วย)

วิเชียรบุรีเป็นอำเภอที่ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของจังหวัดเพชรบูรณ์ อดีตชื่อว่า “เมืองท่าโรง” เป็นชุมชนเก่าแก่และมีขนาดใหญ่ตั้งอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำป่าสักในเขตตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ มีโบราณสถานที่ตั้งอยู่ภายในเขตศูนย์กลางของตัวเมือง ซึ่งมีความน่าสนใจเป็นอย่างมากในด้านพัฒนาการประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น

ช่วงหลังศึกเจ้าอนุวงศ์ (พ.ศ. ๒๓๖๙-๒๓๗๑) เมืองวิเชียรบุรีได้กลายเป็นเมืองที่ได้รับความสำคัญจากราชสำนักกรุงเทพมหานครเป็นอย่างมาก โดยได้รับการยกสถานะเป็นหัวเมืองใหญ่ที่มีเมืองบริวาร เจ้าเมืองได้เลื่อนบรรดาศักดิ์จาก “พระ” เป็น “พระยา” ซึ่งถือว่าเป็นความพิเศษอย่างมาก ความสำคัญของเมืองวิเชียรบุรีปรากฏเรื่อยมาจนถึงหลังการปฏิรูปหัวเมืองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวยังทรงพระราชทานนามสกุล “ณ วิเชียร” ให้กับตระกูลเจ้าเมืองวิเชียรบุรีด้วย และในช่วงพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภายในประเทศหลังการมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ ก็ทำให้มีผู้คนจากต่างถิ่นอพยพโยกย้ายถิ่นฐานเข้ามาในบริเวณที่ราบในเขตอำเภอวิเชียรบุรีเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้คนจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งได้นำวัฒนธรรมประเพณีสำคัญของชุมชนมาด้วย นั่นก็คือ “ประเพณีบุญบั้งไฟ” และกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนที่เข้ามาเป็นผู้มีบทบาททางด้านเศรษฐกิจจนถึงปัจจุบัน

ที่ผ่านมา ข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมของอำเภอวิเชียรบุรียังไม่ได้รับการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่ให้เป็นที่รับรู้มากนัก ผู้เขียนจึงได้พยายามที่จะศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ

ประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมอำเภอวิเชียรบุรีจากเอกสารและหลักฐานประวัติศาสตร์ต่างๆ ที่มีอยู่ค่อนข้างจำกัด และการสัมภาษณ์ข้อมูลจากบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์เรียบเรียงเป็นเล่มองค์ความรู้ เพื่อเป็นการเผยแพร่องค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ให้ประชาชนทั่วไปได้ศึกษาเรียนรู้ อันจะนำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการด้านประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ต่อไป

แต่อย่างไรก็ดี เนื่องจากความขาดแคลนของเอกสารหลักฐานประวัติศาสตร์และเอกสารที่เกี่ยวข้องตลอดจนข้อจำกัดเรื่องเวลาในการศึกษา การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงมีข้อจำกัดเรื่องเอกสารประวัติศาสตร์ จำเป็นต้องอาศัยการเทียบเคียง การสันนิษฐานจากหลักฐานโบราณคดีและศิลปกรรมร่วมด้วย ผลการวิเคราะห์ศึกษาของผู้เขียนที่ปรากฏในเล่มองค์ความรู้เล่มนี้ จึงยังไม่ใช้เป็นข้อยุติทางวิชาการ และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาค้นคว้ากันต่อไป ตามระเบียบวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ศิลปะ สังคมวิทยา มานุษยวิทยาและคติชนวิทยา

ความเป็นมาของโบสถ์

ตามพุทธประวัตินั้น โบสถ์เป็นสถานที่สำคัญมากที่พระพุทธเจ้าทรงประทานพุทธานุญาตใช้ประกอบสังฆกรรมต่างๆ คณะสงฆ์สามารถปกครองด้วยคณะสงฆ์ได้ตามพระวินัย ก็อาศัยโบสถ์เป็นสถานที่ในการทำสังฆกรรมต่างๆ เช่น การอุปสมบทพระภิกษุ ทบพวงพระปาฏิโมกข์ การประชุมลงความเห็นกันในเรื่องต่างๆ ฯลฯ

เมื่อสมัยต้นพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงประกาศพระศาสนาและมีผู้มาขอบรรพชาอุปสมบทเป็นพระสาวกจำนวนยังไม่มากนัก คือ หลังจากที่ได้โปรด ปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ โปรดยสะกุลบุตรและสหาย อีก ๕๕ รวมมีพระอรหันต์ ๖๐ รูปในเวลานั้น ซึ่งพระอรหันต์ทุกรูปก็ล้วนได้รับการประธานการบวชจากพระพุทธองค์แบบ “เอหิภิกขุอุปสัมปทา” ทั้งสิ้น

ต่อมาเพื่อเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและพระธรรมคำสอน พระพุทธองค์ทรงมีพระประสงค์ให้พระภิกษุสงฆ์สาวกเหล่านั้น กระจายกันออกจาริกไปยังทิศต่างๆ "เธอจงไปคนเดียวหลายๆ ทาง อย่าไปทางเดียวหลายๆ คน สัตว์โลกผู้มีสติในดวงตาน้อย ผู้จักอาจรู้ทั่วถึงธรรมนั้นมิอยู่ เขาเหล่านั้นย่อมเสื่อมจากคุณที่พึงได้พึงเห็น เพราะเหตุที่ไม่ได้ฟังธรรม" จึงทำให้ผู้ที่ได้ฟังพระธรรมนั้นมีความเลื่อมใสศรัทธาและประสงค์ที่จะขออุปสมบทบรรพชาเป็นสาวกมากขึ้น

พระภิกษุสงฆ์สาวกเหล่านั้นก็นำกุลบุตรที่จะขออุปสมบทบรรพชาในพระพุทธศาสนา มาเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าเพื่อประธานการอุปสมบทบรรพชาให้กุลบุตรนั้น ซึ่งพระภิกษุสงฆ์สาวกก็ได้ออกจาริกเผยแผ่พระธรรมคำสอนและพระพุทธศาสนาไปยังดินแดนต่างๆ นั้นต่างก็อยู่ห่างไกลจากที่พระพุทธองค์ทรงประทับอยู่ ทำให้การเดินทางกลับมาเข้าเฝ้าพระพุทธองค์เป็นไปด้วยความยากลำบาก เมื่อเป็นดังนี้ พระพุทธองค์ทรงมีพุทธานุญาตให้พระภิกษุสงฆ์สาวกเหล่านั้นทำการอุปสมบทแบบ "ติสรณคณูปสัมปทา" คือการขอให้พระรัตนตรัยว่าเป็นที่พึ่ง ทำให้ไม่สร้างความยุ่งยากลำบากที่จะมาขออุปสมบทจากพระพุทธองค์

ต่อมาสมัยนั้นพระเจ้าพิมพิสารมหาราชแห่งแคว้นมคธ มีจิตศรัทธาถวายพื้นที่สวนไผ่ของราชวงศ์ให้เป็นวัดแรกในพระพุทธศาสนา ชื่อ "วัดเวฬุวัน" ให้พระภิกษุสงฆ์โดยมีพระพุทธเจ้าเป็นประธานให้เป็นที่พักอาศัย ซึ่งเป็นวัดป่าไผ่ตามธรรมชาติ ยังไม่มีรั้ววัดยังไม่มีเขตกันที่ชัดเจน

เวลาต่อมาพระเจ้าพิมพิสารกราบทูล ขอให้พระภิกษุสงฆ์ ประชุมกันสวดพระปาฏิโมกข์ ทรงมีพุทธานุญาตให้ พระภิกษุสงฆ์ประชุมกันสวดพระปาฏิโมกข์ ได้ทุกวัน ๑๔ คำ, ๑๕ คำ, และ ๘ คำ แห่งปักษ์

ทรงมีพุทธานุญาตให้พระภิกษุสงฆ์สวดบททวนพระปาฏิโมกข์เฉพาะในวันอุโบสถ คือปักษ์ละ ๑ ครั้ง และรับสั่งให้ทำอุโบสถโดยพร้อมเพรียงกัน คือไม่ให้แยกกันทำอุโบสถ รับสั่งให้ใช้อาวาสเดียวกันเพื่อเป็นเขตสามัคคีของสงฆ์

พระภิกษุจึงเกิดความสงสัยสงสัยว่า อาวาสเดียวกันนั้น กำหนดอย่างไร จึงทรงมีพุทธานุญาตให้สมมติ คือประกาศสีมา (เขตแดน) โดยกำหนดภูเขา, ก้อนหิน, ป่าไม้, ต้นไม้, หนทาง, จอมปลวก, แม่น้ำหรือแอ่งน้ำ เป็นเครื่องหมาย "นิมิต"

ซึ่งการกำหนดหมายเอาวัตถุบางอย่าง เป็นเครื่องหมายเพื่อกำหนดเขตแดนขึ้น เรียกว่า การผูกสีมา (พัทธสีมา) ที่แปลว่า “เขตแดน” ซึ่งเป็นนิมิตเพื่อใช้กำหนดเขตการทำสังฆกรรม

ซึ่งช่วงแรกนิมิตเหล่านี้เป็นสิ่งที่อยู่ตามธรรมชาติ เช่นใช้ต้นไม้เป็นเขตกำหนด ทำให้กำหนดสถานที่ประชุมสงฆ์ทำได้ยากและมักคลาดเคลื่อน เพราะต้นไม้ที่ล้มตายลง หรือหักโค่นจนตายไป ก็ทำให้เขตที่อาศัยต้นไม้เป็นสัญลักษณ์ก็จะคลาดเคลื่อนไป

ปัจจุบันจึงได้มีการพัฒนากำหนดนิมิตขึ้นใหม่อีกประเภทหนึ่งขึ้นแทน คือ เป็นนิมิตที่จัดสร้างหรือทำขึ้น เช่น การขุดบ่อน้ำ คูน้ำ สระน้ำ และก้อนหิน และที่นิยมกันมากก็คือ ก้อนหินกลมๆ ที่เราเรียก ลูกนิมิต สมัยนี้เทคโนโลยีมีความก้าวหน้ามากขึ้นจึงได้มีการประดิษฐ์เจียรก้อนหินให้เป็นลูกกลมๆ อย่างที่วัดเรานิยมก็มักใช้ ดวงแก้วจุยเจีย เป็นนิมิตในการกำหนดเขตอาวาส

เนื่องจากการกำหนดเขตอาวาสนั้นมีภิกษุฉัพพัคคีย์ พวกกันกำหนดเขตใหญ่เกินไปบ้าง ๕ โยชน์ ๖ โยชน์บ้าง (เกือบ ๑๐๐ กิโลเมตร) จึงมีรับสั่งให้สามารถกำหนดเขตอาวาสได้เพียง ๓ โยชน์เท่านั้น แต่กระนั้นก็ยังเป็นเขตที่ใหญ่อยู่ดีภิกษุทั้งหลายก็ได้สวดปาฏิโมกข์ตามบริเวณต่าง ไม่มีที่สังเกต ภิกษุที่เป็นอาคันตุกะ (ผู้มาจากที่อื่น) ไม่รู้ว่าทำอุโบสถกันที่ไหน จึงทรงอนุญาตให้สมมติโรงอุโบสถทำอุโบสถ จะเป็นวิหาร เเพิง ปราสาท หรือจะเป็นถ้ำ ก็ได้

ในเวลาต่อมา ภิกษุทั้งหลายสมมติโรงอุโบสถ ๒ แห่งในอาวาสเดียวกัน ตรัสห้ามและตรัสแนะให้สวดถอนโรงอุโบสถเสีย ๑ หลัง จึงมีพุทธานุญาตให้คงใช้เพียงหลังเดียว นั่นก็เพื่อความสามัคคีแห่งหมู่สงฆ์

อุโบสถเป็นสถานที่ที่สำคัญมาก เพราะเป็นที่ที่ให้พระภิกษุสงฆ์ได้ทบทวนพระปาฏิโมกข์ ได้สนทนาธรรม เวลาเมื่อเหตุอะไรเกิดขึ้นในคณะสงฆ์ พระภิกษุสงฆ์ก็จะประชุมกันที่อุโบสถ เพื่อร่วมกันแก้ไขเหตุต่างๆ อุโบสถยังเป็นสถานที่แสดงธรรม สถานที่บรรพชาสามเณร อุปสมบทพระภิกษุ เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม กรานกฐิน อธิษฐานเข้าพรรษา ปวารณาออกพรรษา ฯลฯ คือเป็นสถานที่ที่ทำให้คณะสงฆ์เกิดความสามัคคีและความบริสุทธิ์ของสงฆ์

การที่บุคคลใดได้มีโอกาสร่วมสร้างอุโบสถ ซึ่งวัดๆ หนึ่งมีได้เพียง ๑ อุโบสถเท่านั้น ดังนั้นโอกาสที่จะได้สร้างโบสถ์ไม่ใช่หาได้ง่ายๆ วัดๆ หนึ่งมีโอกาสสร้างอุโบสถได้ ๑ หลัง ในชีวิตของเราจะมีโอกาสร่วมสร้างอุโบสถได้สักกี่หลัง

หลังจากที่ได้ทราบความเป็นมาของการสร้างอุโบสถกันแล้ว ผู้เขียนจึงจะขอนำท่านผู้อ่านเข้าสู่ เรื่อง โบราณสถานเก่าแก่ศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลาย วัดป่าเรไรทอง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัด เพชรบูรณ์

ในอดีตชุมชนโบราณระดับเมืองมักจะมีการสร้างศาสนสถานขึ้นภายในเมือง เพื่อใช้เป็นที่พักนบกปฏิบัติ ศาสนกิจของพระภิกษุสามเณร และเป็นที่บำเพ็ญกุศลของราษฎรภายในเมืองนั้นๆ โดยแต่ละเมืองจะมีวัด สำคัญของเมืองซึ่งจะได้รับการอุปถัมภ์จากเจ้าเมืองและกรมการเมือง ถ้าเป็นหัวเมืองใหญ่หรือหัวเมืองสำคัญก็ จะได้รับการอุปถัมภ์จากราชสำนักด้วย

ถ้าเป็นเมืองโบราณในสมัยสุโขทัยและสมัยอยุธยาตอนต้น มักจะมีการสร้างวัดและพระมหาธาตุขึ้น กลางภายในเขตกำแพงเมือง เพื่อเป็นศูนย์กลางของเมืองและเป็นสัญลักษณ์แทนเขาพระสุเมรุที่เป็นศูนย์กลาง ของจักรวาล ด้วยมีความเชื่อว่าแต่ละเมืองนั้นมีสถานะเสมือนอนุจักรวาลที่อยู่ภายใต้จักรวาลใหญ่ นั่นก็คือ เมืองหลวงหรือราชธานี

จากหลักฐานเท่าที่ปรากฏและสามารถสอบค้นได้ เมืองท่าโรงน่าจะถูกตั้งเป็นเมืองในช่วงสมัยอยุธยา ตอนกลาง ดังปรากฏชื่อพระศรีธมมอรัธนีในรัชกาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และคงสถานะความเป็นเมืองมา จนถึงสมัยอยุธยาตอนปลาย การที่เมืองท่าโรงไม่ได้ถูกตั้งขึ้นในสมัยอยุธยาตอนต้นและเป็นเมืองขนาดเล็ก ทำให้ไม่ได้เป็นเมืองโบราณที่มีคูน้ำคันดินหรือกำแพงเมือง และมีการสร้างวัดมหาธาตุขึ้นกลางเมือง แต่มีการสร้าง โบสถ์ขนาดใหญ่เป็นประธานของวัดแทนพระมหาธาตุ ตามอย่างความนิยมในสมัยอยุธยาตอนปลาย

วัดป่าเรไรทองซึ่งตั้งอยู่ทางตะวันออกของชุมชนบ้านท่าโรงหรือตัวอำเภอวิเชียรบุรีในปัจจุบัน ได้มี โบราณสถานซึ่งเป็นโบสถ์ขนาดใหญ่ก่อด้วยอิฐ แม้จะมีสภาพทรุดโทรม และได้รับการบูรณะในระยะหลัง แต่ หลักฐานทางด้านศิลปะสถาปัตยกรรมที่หลงเหลืออยู่ก็พอจะทำให้สันนิษฐานว่าเป็นอาคารที่สร้างขึ้นในสมัย อยุธยาตอนปลาย

โบสถ์วัดป่าเรไรทองหันหน้าไปทางทิศตะวันออก มีขนาดความกว้างประมาณ ๙ เมตร ยาวประมาณ ๑๕.๕ เมตร ล้อมรอบด้วยกำแพงแก้วก่อด้วยอิฐสูงประมาณ ๑ เมตร ขนาดความกว้างประมาณ ๑๗ เมตร ยาว ประมาณ ๒๕ เมตร ในแนวตะวันออก-ตะวันตก กำแพงแก้วเว้นเป็นช่องประตูทางเข้าทั้ง ๔ ด้าน ด้านละ ๒ ช่อง ภายในเป็นที่ประดิษฐานพระประธานปูนปั้นปางมารวิชัย ขนาดหน้าตักกว้างประมาณ ๑.๘๐ เมตร ประดิษฐานบนฐานชุกชีขนาดกว้างประมาณ ๓ เมตร ยาวประมาณ ๔.๕ เมตร ในแนวเหนือ-ใต้ สันนิษฐานว่า แต่เดิมพระประธานคงชำรุดแล้วได้รับการบูรณะในภายหลัง

ภาพโบสถ์ภายนอกทั้งหลัง ที่เห็นกำแพงด้วย

ภาพแนวกำแพงแก้ว

ภาพบัวหัวเสาซุ้มประตูทางเข้าที่แนวกำแพงแก้ว

จิรวัดน์ ตั้งจิตเรเจริญ ภัณฑารักษ์กลุ่มวิจัย สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร อธิบายว่า โบสถ์วัดป่าเรไรทองนับเป็นตัวอย่างอาคารสมัยอยุธยาตอนปลายราวราชวงศ์บ้านพลูหลวง จนถึงสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ได้เป็นอย่างดี โดยจากแผนผังของโบสถ์มีการทำกำแพงแก้วล้อมรอบเขตโบสถ์ไว้ ลักษณะดังกล่าวเป็นลักษณะที่ปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนอย่างน้อยในสมัยอยุธยาตอนปลายตั้งแต่ราชวงศ์ปราสาททองแล้ว ดังปรากฏแผนผังอาคารที่สามารถเทียบเคียงได้ เช่น แผนผังของตึกพระเจ้าเหา ภายในเขตพระนารายณ์ราชนิเวศ จังหวัดลพบุรี สร้างในราวรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ที่มีการก่อกำแพงแก้วล้อมรอบตัวอาคารไว้เช่นกัน ทั้งนี้ ลักษณะดังกล่าวยังคงปรากฏต่อเนื่องมาจนกระทั่งในสมัยราชวงศ์บ้านพลูหลวง ดังเช่น แผนผัง

ของพระอุโบสถ วัดบรมพุทธาราม ที่สร้างขึ้นในรัชกาลของสมเด็จพระเพทราชา ซึ่งยังมีกำแพงแก้วล้อมรอบพระอุโบสถเช่นเดียวกัน

ทั้งนี้ เมื่อสังเกตจากรูปแบบทางศิลปกรรมของตัวโบสถ์สามารถสังเกตได้ว่าเป็นรูปแบบอาคารที่สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลายเป็นอย่างน้อย โดยสังเกตได้จากการก่ออาคารแบบใช้ผนังรับน้ำหนักเครื่องบน ลักษณะฐานอาคารที่มีการ “ตกท้องสำเภา” เล็กน้อย ซึ่งเป็นลักษณะที่ปรากฏมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายเช่นกัน การเจาะช่องหน้าต่างเพื่อเปิดให้แสงเข้ามาภายในอาคารได้มากขึ้นจากเดิมที่ในสมัยอยุธยาตอนต้นและกลางนิยมการเจาะช่องแสงหรือช่องลูกมะหวดมากกว่า รวมไปถึงการก่อผนังด้านสกัดสูงจรดอกไก่ ซึ่งยังคงสังเกตได้จากผนังสกัดหลังของโบสถ์ที่ยังมีลักษณะดังกล่าวปรากฏเป็นหลักฐาน ขนาดที่ด้านสกัดหน้าอาจจะมีการซ่อมแปลงไป

ภาพผนังโบสถ์ด้านนอกฝั่งที่เห็นลักษณะโค้งตกท้องสำเภา

ภาพผนังโบสถ์ด้านนอกที่เป็นโค้งตกท้องสำเภา

ภาพปูนปั้นที่หัวเสา

อนึ่ง ภายในโบสถ์ไม่ปรากฏเสาร่วมในใช้น้ำหนัก มีแต่เพียงเสาไม้ที่ก่อขึ้นมาใหม่โดยไม่ยึดติดกับผนังอาคารเพื่อรับน้ำหนักเครื่องหลังคาที่สร้างขึ้นใหม่เพียงเท่านั้น ฐานชุกชีของโบสถ์ ก่อเป็นฐานชุกฐานบัวคว่ำ-บัวหงาย ไม่ขีดติดผนัง ทั้งหมดย่อมสะท้อนรูปแบบของศิลปกรรมสมัยอยุธยาตอนปลายได้อย่างชัดเจน

ภาพฐานชุกชีและพระประธาน

ภาพพระประธานภายในโบสถ์

หลักฐานเชิงประจักษ์ซึ่งสามารถนำมาใช้กำหนดอายุที่แน่นอนของโบสถ์หลังนี้ได้อีกประการหนึ่ง คือ ใบเสมาเก่าแก่ของวัด ซึ่งปัจจุบันยังถูกใช้เป็นใบเสมาของโบสถ์หลังนี้อยู่ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบลักษณะและ รูปทรงของใบเสมาพบว่ามีความคล้ายคลึงกับใบเสมารุ่นราชวงศ์บ้านพลูหลวง ราวรัชกาลสมเด็จพระเพทราชา ถึงสมเด็จพระเจ้าเสือเป็นอย่างมาก ดังเปรียบเทียบได้จากใบเสมาของวัดบรมพุทธาราม จังหวัด พระนครศรีอยุธยา สร้างขึ้นในสมัยของสมเด็จพระเพทราชาและใบเสมาของวัดโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ซึ่งสร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระเจ้าเสือ เป็นต้น

ภาพใบเสมา

ดังนั้น การกำหนดอายุใบเสมาของวัดป่าเรไรทอง (อันอาจหมายถึงรวมถึงอายุของโบสถ์ด้วย) จึงควรมีอายุร่วมสมัยหรืออาจหลังลงมาเล็กน้อยจากรัชกาลของสมเด็จพระเพทราชาและสมเด็จพระเจ้าเสือ อันอยู่ในช่วงอยุธยาตอนปลาย สมัยราชวงศ์บ้านพลูหลวงเป็นต้นมา

อำมาตย์โท พระยาประเสริฐสงคราม (ใจ) เจ้าเมืองวิเชียรบุรี ได้นำพาราษฎรบูรณปฏิสังขรณ์โบสถ์วัดป่าเรไรทอง ซึ่งชำรุดทรุดโทรมมาตั้งแต่ครั้งศึกเจ้าอนุวงศ์ โดยมีการเพิ่มเสาไม้และเครื่องไม้ส่วนหลังคาแทนหลังคาเดิมที่ชำรุดผุพัง เพื่อให้โบสถ์หลังนี้สามารถใช้ทำสังฆกรรมได้อีกครั้ง

นอกจากนี้ ภายในโบสถ์ยังเก็บรักษาสิ่งที่น่าสนใจและมีค่าทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองวิเชียรบุรีไว้อีกหลายประการ ยกตัวอย่างเช่น ตู้พระธรรมขาสิงห์ ซึ่งกำหนดอายุจากรูปทรงของตู้และรูปแบบของขาสิงห์ ว่าอาจจะมีอายุเก่าแก่ถึงสมัยอยุธยาตอนปลาย รวราชวงศ์บ้านพลูหลวงเช่นกัน รวมไปถึงแผงพระพิมพ์ไม้แกะสลักและพระพุทธรูปไม้แกะสลักที่ส่วนมากเป็นพระพุทธรูปนั่งบนฐานสิงห์ซ้อนชั้นสูง ซึ่งทั้งหมดอาจมีอายุเก่าแก่ถึงสมัยอยุธยาตอนปลายเช่นกัน

ภาพตู้พระธรรมที่อยู่ในโบสถ์

ภาพผนังโบสถ์ด้านนอกฝั่งที่ได้มีการบูรณะแล้ว

ซึ่งโบสถ์ที่พบวัดป่าเรไรทอง เป็นศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลาย คือ โบสถ์ทรงห้องเรือสำเภา ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะเฉพาะตัว โดยมีส่วนฐานที่แอ่นโค้งคล้ายท้องเรือสำเภา และมักประดับตกแต่งด้วยลวดลายไทยผสมผสานศิลปะตะวันตก ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ วัดยานนาวา ซึ่งมีพระอุโบสถทรงเรือสำเภาเงินที่โดดเด่น

ลักษณะสำคัญของโบสถ์ทรงห้องเรือสำเภา

ฐานของโบสถ์มักมีลักษณะแอ่นโค้ง หรือที่เรียกว่า "ฐานปัทม์" หรือ "ตกท้องเรือสำเภา"

เสาที่ใช้มักเป็นเสาสี่เหลี่ยมย่อมุม

ผนังด้านข้างมีการเจาะช่องเปิดเป็นหน้าต่าง

ส่วนยอดอาจมีหน้าบันไม่จำหลักลวดลาย หรือหน้าบันที่ประดับด้วยเครื่องถ้วยชาม

การตกแต่งภายนอกและภายในมีการประดับตกแต่งด้วยลวดลายปูนปั้นไทยผสมผสานกับศิลปะตะวันตก เช่น ลายปูนปั้นที่หน้าต่าง

สัญลักษณ์บางครั้งมีการประดับด้วยสัญลักษณ์ที่สื่อถึงเรือสำเภา เช่น พวงมาลัยเรือ, ใบพัด, หรือเสากระโดงเรือ

อำเภอวิเชียรบุรีเป็นชุมชนโบราณเก่าแก่และมีความสำคัญแห่งหนึ่งในพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ ดังปรากฏโบราณสถานเก่าแก่ คือ โบสถ์ทรงห้องเรือสำเภาศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลาย ซึ่งเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศิลปกรรมที่พบอยู่ภายในบริเวณตัวอำเภอวิเชียรบุรีในปัจจุบัน ตลอดจนข้อมูลทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของชาวอำเภอวิเชียรบุรีในปัจจุบันก็มีความสำคัญไม่น้อย เพราะเป็นสิ่งที่สะท้อนความเป็นตัวตนของคนวิเชียรบุรี ซึ่งเป็นดินแดนพหุวัฒนธรรมที่ล้วนแล้วแต่มีความน่าสนใจทั้งสิ้น

องค์ความรู้หรือข้อมูลที่เกิดขึ้นจากการศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมในอำเภอวิเชียรบุรี ไม่ว่าจะเป็นจากเนื้อหาวิธีการที่ผู้เขียนศึกษา จากนักวิชาการและนักประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ชาววิเชียรบุรีควรนำไปต่อยอดการศึกษาและบูรณาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น แต่ไม่ใช่จะยึดเอาความคิดเห็นของผู้เขียนหรือของผู้ใดผู้หนึ่งมาใช้เสมอไป หากแต่ท้องถิ่นเองควรนำข้อเสนอเหล่านั้นไปประยุกต์ใช้กับความคิดเห็นอื่นให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นอย่างที่เหมาะสม

ในพื้นที่อำเภอวิเชียรบุรีควรจะมีการจัดทำศูนย์เรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรม หรือพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อเป็นที่รวบรวมสิ่งของและองค์ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นอำเภอวิเชียรบุรี เพื่อให้เยาวชน นักเรียนและประชาชนทั่วไปได้ศึกษาเรียนรู้ อันจะนำมาซึ่งความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน ตลอดจนการจัดทำหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นหรือหลักสูตรท้องถิ่นที่เป็นการนำองค์ความรู้ในท้องถิ่นมาบูรณาการประยุกต์ใช้เพื่อคนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง เยาวชนในท้องถิ่นจะได้รับข้อมูลและมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับท้องถิ่น เป็นการปลูกฝังให้เยาวชนมีความรู้สึกรักบ้านเกิด มีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน และมีจิตสำนึกในเชิงสาธารณะ รวมไปถึงเป็นการยกองค์ความรู้ท้องถิ่นให้เป็นที่ยอมรับและมีมาตรฐานในการศึกษามากยิ่งขึ้นด้วย

นอกจากนี้ หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนควรให้การประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น มีการจัดโปรแกรมท่องเที่ยวภายในอำเภอวิเชียรบุรี ตลอดจนการอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ผู้เขียนเชื่อว่าข้อเสนอแนะเหล่านี้คงไม่ยากเกินไปสำหรับชาววิเชียรบุรีที่จะร่วมมือกันบูรณาการท้องถิ่นเพื่อสอดรับกับ

นโยบายทางการศึกษาและการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน อันจะเป็นการนำมาซึ่งความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่น มีความมั่นคงทางด้านเอกลักษณ์วัฒนธรรมและนำรายได้เข้ามาสู่ท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

แนวทางการนำไปปฏิบัติใช้

๑. นำองค์ความรู้ เรื่อง โบราณสถานเก่าแก่ศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลาย วัดป่าเรไรทอง ตำบลท่าโรง อำเภอลือชัยบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ เผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ ของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม ได้แก่

- ๑) จัดทำเป็นรูปเล่มองค์ความรู้ สำหรับเผยแพร่ในท้องสมุดสำนักศิลปะและวัฒนธรรม
- ๒) มีการเผยแพร่รูปเล่มองค์ความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบ E – Book ลงในเว็บไซต์ของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

๒. นำองค์ความรู้ เรื่อง โบราณสถานเก่าแก่ศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลาย วัดป่าเรไรทอง ตำบลท่าโรง อำเภอลือชัยบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ไปบูรณาการกับการเรียนการสอน รายวิชา HSSD๔๐๑ ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอน (มคอ. ๓ หมวดที่ ๕) สัปดาห์ที่ ๓ – ๕ บทที่ ๕ ฝึกปฏิบัติวางแผนการวิจัย เป็นกิจกรรมในการสอน โดยการบรรยายยกตัวอย่างองค์ความรู้ เรื่อง โบราณสถานเก่าแก่ศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลาย วัดป่าเรไรทอง ตำบลท่าโรง อำเภอลือชัยบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับการเรียนการสอนในหัวข้อ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการเตรียมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล เบื้องต้น

๓. การเผยแพร่องค์ความรู้ เรื่อง โบราณสถานเก่าแก่ศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลาย วัดป่าเรไรทอง ตำบลท่าโรง อำเภอลือชัยบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ในรูปแบบต่าง ๆ ถือเป็นการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของแหล่งโบราณสถาน และประวัติความเป็นมาของชุมชนในอดีต อีกทั้งยังทำให้ชุมชนมีโอกาสได้มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากผู้ที่ได้ศึกษาองค์ความรู้เรื่องดังกล่าว และเมื่อจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจะส่งผลทำให้ชุมชนมีรายได้ที่เพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการลงพื้นที่ ทบทวน ข้อมูลให้ครบถ้วนทุกอำเภอในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังได้ใช้ศึกษาหาความรู้ สืบต่อจากรุ่นสู่รุ่นต่อไป

บรรณานุกรม

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (๒๕๔๘). **ประชุมจารึก ภาคที่ ๘ จารึกสุโขทัย**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
 กองหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร. (๒๕๒๑). **การแต่งตั้งขุนนางไทยในสมัยรัชกาลที่ ๕**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ. (๒๕๔๔). วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญาจังหวัด เพชรบูรณ์. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.

จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓ เล่ม ๓. (๒๕๓๐). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลสหประชาพานิชย์.

จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓ เล่ม ๔. (๒๕๓๐). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลสหประชาพานิชย์.

“ประกาศพระราชทานนามสกุลครั้งที่ ๔๓ พุทธศักราช ๒๔๕๘”. (๒๔๕๘). ใน ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๒. วันที่ ๑๖ มกราคม.

ธวัชชัย ชื่นไพศาลศิลป์. (๒๕๕๕). แหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์จังหวัดเพชรบูรณ์. เพชรบูรณ์: สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

ธีระวัฒน์ แสนคำ. (๒๕๕๖). เมืองเพชรบูรณ์และเมืองหล่มสักกับศึกเจ้าอนุวงศ์. เพชรบูรณ์: ไทยมีเดีย เพชรบูรณ์.

ประชุมพงศาวดารฉบับกาญจนาภิเษก เล่ม ๒. (๒๕๔๒). กรุงเทพฯ: กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.

ประชุมพงศาวดารฉบับกาญจนาภิเษก เล่ม ๓. (๒๕๔๒). กรุงเทพฯ: กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.

พิทยา บุณนาค. (๒๕๕๑). เสมอ สี่มา หลักสี่มาในศิลปะไทย สมัยอยุธยาช่วงหลังเสียกรุงครั้งแรกถึงครั้งหลัง และกรุงธนบุรี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนา.

พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา (ภาคต้น). (๒๕๐๕). พระนคร: โอเดียนสโตร์.

“พระไอยการตำแหน่งนาทหารหัวเมือง”. (๒๕๒๙). ใน ประมวลกฎหมาย รัชกาลที่ ๑ จุลศักราช ๑๑๖๖ พิมพ์ตามฉบับหลวง ตรา ๓ ดวง เล่ม ๑. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.

วินัย พงศ์ศรีเพียร. (๒๕๔๗). พรรณนาภูมิสถานพระนครศรีอยุธยา เอกสารจากหอหลวง (ฉบับความสมบูรณ์). กรุงเทพฯ: อูษาคเนย์.

ศุภวัฒน์ เกษมศรี, พลตรี หม่อมราชวงศ์. (๒๕๕๒). พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับเบรเมียส ฟานฟลิต และผลงานคัดสรร พลตรี หม่อมราชวงศ์ ศุภวัฒน์ เกษมศรี. กรุงเทพฯ: สมาคมประวัติศาสตร์ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี.

สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงราชานุภาพ. (๒๕๔๓). “เรื่องความไข้เมืองเพชรบูรณ์”. ใน นิทานโบราณคดี. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. กรุงเทพฯ: บรรณาการ.

หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์. (๒๕๓๙). รายงานการสำรวจแหล่งศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ อำเภอศรีเทพ-อำเภอวิเชียรบุรี. เพชรบูรณ์: หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์.

บุคคลอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ พิชิตกวิน. (๒๕๖๗). อายุ ๗๗ ปี. บ้านเลขที่ ๓๓๓ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลพุเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๑๙ ตุลาคม.

ทองพูน ศิลานาม. (๒๕๖๗). อายุ ๗๔ ปี. บ้านเลขที่ ๒๐๓ หมู่ที่ ๓ ตำบลพุเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๑๙ ตุลาคม.

บุญมา คมกล้า. (๒๕๖๒). อายุ ๖๗ ปี. บ้านเลขที่ ๒๑๖ หมู่ที่ ๔ ตำบลพุเตย อำเภอวิเชียรบุรี

จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๑๙ ตุลาคม.

พรชัย โกศลสุรศักดิ์กุล. (๒๕๖๗). อายุ ๖๑ ปี. บ้านเลขที่ ๗ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลพุดเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๑๙ ตุลาคม.

สุนีย์ ศิริปิ่น. (๒๕๖๗). อายุ ๗๓ ปี. บ้านเลขที่ ๖ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลพุดเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๑๙ ตุลาคม.

สุรียา คมกล้ำ. (๒๕๖๒). อายุ ๖๓ ปี. บ้านเลขที่ ๒๑๖ หมู่ที่ ๔ ตำบลพุดเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๑๙ ตุลาคม.

ภาคผนวก

รายละเอียดรายวิชา (มคอ. ๓) ที่ใช้ประกอบการ

	รายละเอียดของรายวิชา (มคอ.๓)
	คณะ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
	หลักสูตรสาขาวิชา การพัฒนาสังคม

หมวดที่ ๑ ข้อมูลโดยทั่วไป

๑. รหัสและชื่อรายวิชา
HSSD๔๐๑ ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ Social Science for Research Methodology
๒. จำนวนหน่วยกิต
๓ (๒-๒-๕)
๓. หลักสูตรและประเภทของรายวิชา
หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม หมวดวิชาเฉพาะ กลุ่มวิชาบังคับ
๔. อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาและอาจารย์ผู้สอน
อาจารย์ใจสคราญ จาริกสมาน ผู้รับผิดชอบรายวิชาและอาจารย์ผู้สอน
๕. ภาคการศึกษา/ชั้นปีที่เรียน
ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นปีที่ ๓
๖. รายวิชาที่ต้องเรียนมาก่อน (Pre-requisite)
ไม่มี
๗. รายวิชาที่ต้องเรียนพร้อมกัน (Co-requisites)
ไม่มี
๘. สถานที่เรียน
ภาควิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี และอาคาร ๙ อาคารเฉลิมพระเกียรติ ๗๒ พรรษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
๙. วันที่จัดทำหรือปรับปรุงรายละเอียดของรายวิชาครั้งล่าสุด
วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๗

หมวดที่ ๒ จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์

๑. จุดมุ่งหมายของรายวิชา

เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับกระบวนการทำวิจัยทางสังคมศาสตร์ และสามารถออกแบบโครงงานวิจัยได้

๒. วัตถุประสงค์ในการพัฒนา/ปรับปรุงรายวิชา

๒.๑ เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับกระบวนการทำวิจัยทางสังคมศาสตร์

๒.๒ เพื่อให้ นักศึกษาสามารถออกแบบโครงงานวิจัยได้

หมวดที่ ๓ ลักษณะและการดำเนินการ

๑. คำอธิบายของรายวิชา

ความเป็นมา จุดประสงค์และความหมายของการวิจัยทางสังคมศาสตร์ วิธีการต่างๆในการวิจัย การดำเนินการวิจัย การใช้สถิติ การรวบรวมข้อมูล ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การเขียนรายงาน การอ่านผลการวิจัย การเขียนโครงการวิจัย

History, objectives and meaning of social science research, methods of research, methodologies, the use of statistics, data collection, population and random sampling, research report writing, reading research results, research project writing.

๒. จำนวนชั่วโมงที่ใช้ต่อภาคการศึกษา

หน่วยกิต	จำนวนชั่วโมงต่อภาคการศึกษา			
	บรรยาย	การฝึกปฏิบัติ/การฝึกงาน	การศึกษาด้วยตนเอง	สอนเสริม
๓(๒-๒-๕)	๓๓	๓	๙	ตามความเหมาะสม

๓. จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ที่อาจารย์ให้คำปรึกษาและแนะนำทางวิชาการแก่นักศึกษาเป็นรายบุคคล

ทุกวันจันทร์ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๗.๐๐ น. และวันพุธ ๑๓.๐๐ – ๑๗.๐๐ น.

ตารางการให้คำปรึกษาและแนะนำทางวิชาการแก่นักศึกษาเป็นรายบุคคล

รายวิชา	อาจารย์ผู้สอน	วัน-เวลา ให้คำปรึกษา	สถานที่หรือหมายเลขห้องผู้สอน	หมายเลขโทรศัพท์ ผู้สอน	ที่อยู่ของ E-mail ผู้สอน	รวมจำนวน ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ที่ให้คำปรึกษา
ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์	อ.โจศศราญ จาริกสมาน	จันทร์ ๐๙.๐๐-๑๗.๐๐ น. และ พุธ ๑๓.๐๐-๑๗.๐๐ น.	สาขาวิชาการ พัฒนาสังคม	๐๕๖-๗๑๗๑๐๐ ต่อ ๑๓๐๖	roseroserose ๐๐๓๓@gmail.com	๑๓ ชั่วโมงต่อสัปดาห์

หมวดที่ ๔ การพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษา

๑. ด้านคุณธรรม จริยธรรม		
๑.๑ ผลการเรียนรู้	๑.๒ กลยุทธ์/วิธีการสอน	๑.๓ กลยุทธ์/วิธีการประเมินผล
๑. [●] มีคุณธรรม จริยธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต	๑. สอดแทรกในเนื้อหาทุกวิชา	๑. ประเมินผลจากการตรงเวลาของนักศึกษาในการเข้าชั้นเรียน การร่วมกิจกรรม
๒. [-] มีจิตสาธารณะและมีความรับผิดชอบ	๒ การเรียนรู้จากสถานการณ์จริงทางสังคมและในชุมชน	๒ ประเมินผลจากการมีวินัย ส่งงานตามก าหนดเวลา เคารพกติกาที่ตกลงร่วมกัน
๓. [-] มีระเบียบวินัย เคารพกติกาสังคม เคารพคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	-	๓ ประเมินผลจากการมีจิตสาธารณะ และความรับผิดชอบต่อตามที่ได้รับมอบหมาย
๔. [-] มีจรรยาบรรณทางวิชาการและวิชาชีพ	-	-
๒. ด้านความรู้		
๒.๑ ผลการเรียนรู้	๒.๒ กลยุทธ์/วิธีการสอน	๒.๓ กลยุทธ์/วิธีการประเมินผล
๑ [๐]มีความรู้ ความเข้าใจในทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ งานบริหารราชการ รวมถึงประเด็นสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาสังคมที่นำไปสู่การ พัฒนาอย่างยั่งยืน	๑ การสอนหลากหลายรูปแบบในรายวิชาตามหลักสูตร ได้แก่ การบรรยาย การอภิปราย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองตามที่อาจารย์มอบหมาย	๑ การทดสอบแบบย่อย
๒. [-]มีทักษะด้านการจัดโครงการ สัมมนาวิจัย รวมถึงการใช้เครื่องมือ เทคนิค ต่างๆ ที่จำเป็นต่องานด้านการพัฒนาสังคม	๒. การฝึกปฏิบัติ การทำวิจัยชิ้นเล็กในรายวิชา หรือการค้นคว้าอิสระ	๒. การสอบกลางภาคเรียนและปลายภาคเรียน
๓. [●] สามารถวิเคราะห์ปัญหา เข้าใจ และอธิบายความต้องการทางการพัฒนาสังคมอย่างบูรณาการ	-	๓. ประเมินผลจากรายงาน/โครงการ/งานวิจัย
๔. [●] สามารถติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการ รวมทั้งการนำไปประยุกต์ใช้	๓. การศึกษาดูงาน การเข้าร่วมประชุมสัมมนาทางวิชาการ	

๕. [-] สามารถนำความรู้และประสบการณ์มาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาในการใช้ทำงานและการดำเนินชีวิต		๔. ประเมินผลจากการนำเสนอรายงานในชั้นเรียน
---	--	---

๓. ด้านทักษะทางปัญญา

๓.๑ ผลการเรียนรู้	๓.๒ กลยุทธ์/วิธีการสอน	๓.๓ กลยุทธ์/วิธีการประเมินผล
๑ [●]สามารถศึกษา วิเคราะห์ และสรุปประเด็นปัญหาและความต้องการทางสังคมได้	๑ การสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	๑ ประเมินผลการเรียนรู้จากการเรียนรายวิชา
๒ [o] สามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีทักษะในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล	๒ การให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โครงการ การทำวิจัย ในรายวิชา หรือการค้นคว้าอิสระ	๒ ประเมินผลจากการทำการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โครงการ การทำวิจัย วิทยานิพนธ์ หรือการค้นคว้าอิสระ
๓ [-]สามารถพิจารณาแสวงหาและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางวิชาการ หรือวิชาชีพ โดยยอมรับข้อจำกัดทางธรรมชาติ ของความรู้ในสาขาวิชาของตนเอง	-	๓ ประเมินผลจากการปฏิบัติของนักศึกษาและการสัมภาษณ์

๔. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

๔.๑ ผลการเรียนรู้	๔.๒ กลยุทธ์/วิธีการสอน	๔.๓ กลยุทธ์/วิธีการประเมินผล
๑ [●] มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีภาวะผู้นำและเป็นผู้ตามที่ดี	๑ การสอนในรายวิชาต่างๆตามหลักสูตร โดยเน้นการทำงานเป็นกลุ่ม	๑ ประเมินผลการเรียนรู้จากรายวิชาต่างๆที่มีการส่งเสริมให้ทำงานเป็นกลุ่ม
๒ [-] มีความคิดริเริ่มในการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์	๒ จัดให้มีรายวิชาสัมมนา การทำวิจัย วิทยานิพนธ์ หรือการค้นคว้าอิสระ	๒ ประเมินผลการเรียนรู้รายวิชาสัมมนา การทำวิจัย การทำวิทยานิพนธ์ หรือการค้นคว้าอิสระ
๓ [-] มีน้ำใจและเสียสละ พร้อมอุทิศตนในการทำงานเพื่อส่วนรวม	-	๓ ประเมินผลการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยให้นักศึกษาได้ประเมินกันเอง

๔ [-] มีความสามารถในการประสานความร่วมมือ สร้างเครือข่าย ในระดับปัจเจก ระดับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อดำเนินการหรืออำนวยความสะดวกในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาทางสังคมได้	-	๔ ประเมินคุณลักษณะของบัณฑิต โดยผู้ใช้บัณฑิต
---	---	---

๕. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

๕.๑ ผลการเรียนรู้	๕.๒ กลยุทธ์/วิธีการสอน	๕.๓ กลยุทธ์/วิธีการประเมินผล
๑ [-] มีความสามารถในการวิเคราะห์ ด้วยกระบวนการทางคณิตศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์ อย่างมีวิจารณญาณ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ	๑ ฝึกปฏิบัติการให้นักศึกษาร่วมกันวิเคราะห์ วิพากษ์ ตามข้อมูลความรู้ที่นักศึกษา มีอยู่ อย่างอิสระ	๑ มีการประเมินผลจากความสามารถ ในการฝึกปฏิบัติการ วิเคราะห์ด้วยกระบวนการทางคณิตศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์
๒ [●] มีความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการแสวงหาความรู้	๒. จัดกิจกรรมที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการแสวงหาความรู้	๒. ประเมินผลการเรียนรู้จากผลงานที่ได้รับมอบหมาย เช่น รายงาน โครงการ งานวิจัยและอื่นๆ
๓. [o] มีทักษะในการสื่อสารด้วยการพูด การเขียน ตลอดจนการสื่อสารความหมาย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อนำไปใช้ในการนำเสนอผลงานทางวิชาการ หรือการนำเสนอเพื่อประโยชน์ต่อสังคม	๓. จัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	๓ ประเมินผลจากการนำเสนอทั้งทักษะการสื่อสาร และการใช้สื่อแบบต่างๆ

หมวดที่ ๕ แผนการสอนและการประเมินผล

๑. แผนการสอน

สัปดาห์ ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมงสอนต่อ สัปดาห์		กิจกรรมการสอน	สื่อที่ใช้ใน การสอน	อาจารย์ผู้สอน
		ทฤษฎี	ปฏิบัติ			
๑	แนะนำรายวิชาและ สอบถามความรู้ทั่วไป เกี่ยวกับการวิจัย	๓	๐	บรรยาย อภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มอบหมายงาน	Power point เอกสารประกอบ การบรรยาย	อ.ใจศรกาญ
๒ - ๓	บทที่ ๑ ความรู้เบื้องต้น เกี่ยวกับการวิจัย - ความหมายของการ วิจัย - ประสิทธิภาพการวิจัย - จุดมุ่งหมายของการ วิจัย - ลักษณะและธรรมชาติ ของการวิจัยทาง สังคมศาสตร์ - กระบวนการวิจัย - ประเภทของการวิจัย	๖	๓	บรรยาย อภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มอบหมายงาน	Power point เอกสารประกอบ การบรรยาย	อ.ใจศรกาญ
๔	บทที่ ๒ เทคนิคการ วิจัย ประเภทต่างๆใน งาน พัฒนาสังคม - การวิจัยเชิงบรรยาย - การวิจัยเชิงทดลอง	๓	๐	- บรรยาย อภิปราย - แลกเปลี่ยนเรียนรู้ - ยกตัวอย่างงานวิจัย การลงพื้นที่เก็บ รวบรวมองค์ความรู้ เรื่อง	Power point เอกสารประกอบ การบรรยาย	อ.ใจศรกาญ

	- การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ - การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม - การวิจัยภาคสนาม - การวิจัยเชิงคุณภาพ - การวิจัยเชิงปริมาณ					
๕ - ๘	บทที่ ๓ การวางแผนการวิจัย - กำหนดหัวข้อปัญหาวิจัย - ที่มา/ความเป็นมา ความสำคัญของการวิจัย - หลักเกณฑ์การตั้งชื่อเรื่องการวิจัย - วัตถุประสงค์ของการวิจัย - หลักการเขียนวัตถุประสงค์การวิจัย - ขอบเขตของการวิจัย - สมมติฐาน - คำนิยามศัพท์ - การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง - ตัวแปรในการวิจัย - กรอบความคิดในการวิจัย	๙	๓	- บรรยาย อภิปราย - แลกเปลี่ยนเรียนรู้ - มอบหมายให้นักศึกษาทำแบบฝึกหัด ตารางทบทวนวรรณกรรม - สอบกลางภาคในสัปดาห์ที่ ๘	Power point เอกสารประกอบ การบรรยาย	อ.ใจศราญ

๙ - ๑๐	บทที่ ๔ แหล่งข้อมูล การเลือกตัวอย่าง และ เครื่องมือเก็บรวบรวม ข้อมูล - แหล่งข้อมูล - ประชากรและกลุ่ม ตัวอย่าง - การกำหนดขนาดของ ตัวอย่าง - วิธีการเลือกตัวอย่าง	๖	๐	- บรรยาย อภิปราย - แลกเปลี่ยนเรียนรู้ - แบบฝึกหัด	Power point เอกสารประกอบ การบรรยาย	อ.ใจศราญ
๑๑	บทที่ ๕ ฝึกปฏิบัติวางแผนการวิจัย - การเขียนเค้าโครงวิจัย - องค์ประกอบของโครง ร่างวิจัย - โครงการวิจัย (๓ บท)	๓	๐	- บรรยาย อภิปราย - แลกเปลี่ยนเรียนรู้ - แบบฝึกหัด -	Power point เอกสารประกอบ การบรรยาย	อ.ใจศราญ
๑๒-๑๓	บทที่ ๖ การเก็บ รวบรวมข้อมูลและการ วิเคราะห์ข้อมูล - วิธีการเก็บรวบรวม ข้อมูล - การเตรียมข้อมูลเพื่อ การวิเคราะห์ - วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล - สถิติเบื้องต้นที่ใช้ใน การวิจัยทาง สังคมศาสตร์	๖	๓	- บรรยาย อภิปราย - แลกเปลี่ยนเรียนรู้ - แบบฝึกหัด	Power point เอกสารประกอบ การบรรยาย	อ.ใจศราญ

	- การเลือกใช้สถิติ วิเคราะห์ข้อมูล					
๑๔ - ๑๕	บทที่ ๗ ฝึกปฏิบัติการ เก็บและการวิเคราะห์ ข้อมูล - การเขียนรายงานการ วิจัย - การนำวิธีการและผล การวิจัยไปใช้ประโยชน์	๐	๖	- บรรยาย - อาจารย์ให้นักศึกษา แบ่งกลุ่มเพื่อร่วมกัน ถอดบทเรียนจากการ เรียนการสอนตลอด ทั้งภาคการศึกษา	Power point เอกสารประกอบ การบรรยาย	อ.ใจศราญ
๑๖	สอบปลายภาค					

๒. แผนการประเมินผลการเรียนรู้

กิจกรรมที่	การเรียนรู้ด้าน	ผลการเรียนรู้	วิธีการประเมิน	สัปดาห์ที่ ประเมิน	สัดส่วนการ ประเมิน
๑	คุณธรรม จริยธรรม	๑. [๐] มีคุณธรรม และ จริยธรรม ศรัทธาในความดี ๒. [●] มีจิตสาธารณะและมี ความรับผิดชอบ ๓. [●] มีศีลธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต ๔. [๐] สามารถรับผิดชอบต่อ สถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม ทั้งในสถานการณ์ส่วนบุคคล และของกลุ่ม โดยการ แสดงออกซึ่งภาวะผู้นำในการ แสดงทางเลือกใหม่ที่เหมาะสม ๕. [๐] มีระเบียบวินัยและ เคารพกติกาของสังคม รวมทั้ง เคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์	-สังเกตพฤติกรรม การปฏิบัติ -การตรงต่อเวลา -การขานชื่อหรือ เซ็นชื่อ -การเข้าร่วม กิจกรรม	๑-๑๕	๑๐%

		๖. [●] มีจรรยาบรรณทางวิชาการและวิชาชีพ			
๒	ความรู้	๑. [●] มีความรู้และประสบการณ์ในสาขาวิชาที่ศึกษาและสามารถประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในการดำรงชีวิตเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาและข้อโต้แย้งในสถานการณ์อื่นๆและการแก้ไขปัญหาในการทำงานได้ ๒. [●] สามารถวิเคราะห์ปัญหา เข้าใจและอธิบายความต้องการทางการพัฒนาสังคม ๓. [○] สามารถติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการรวมทั้งการนำไปประยุกต์ใช้ ๔. [○] รู้ เข้าใจและสนใจพัฒนาความรู้ ความชำนาญอย่างต่อเนื่อง	- การสอบข้อเขียน (สอบย่อย) - การรายงานผลการสืบค้น การนำเสนอ งานนิทรรศการ	-๖ -๑๐ - ๒-๑๔	๖๐%
๓	ทักษะทางปัญญา	๑. [●] สามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีทักษะในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ๒. [○] สามารถพิจารณาแสวงหาและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางวิชาการ หรือวิชาชีพ โดยยอมรับข้อจำกัดทางธรรมชาติของความรู้ในสาขาวิชาของตนเอง	ประเมินผลการดำเนิน กิจกรรมการ แสดงนิทรรศการ การออกบูธ รายงาน ผลงานที่ มอบหมายและการ แก้ปัญหา	๒-๑๔	๒๐%

		๓. [●] สามารถรวบรวม ศึกษา วิเคราะห์ และสรุปประเด็น ปัญหาและความต้องการ			
๔	ทักษะ ความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลและ ความรับผิดชอบ	๑. [●] มีความสามารถในการ ทำงานร่วมกับผู้อื่น มีภาวะ ผู้นำในการทำงานของกลุ่ม ๒. [○] มีความคิดริเริ่มในการ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการ ทำงานของกลุ่ม ๓. [○] มีความรับผิดชอบต่อ อาชีพ มีน้ำใจและเสียสละ พร้อมอุทิศตนในการทำงาน เพื่อส่วนรวม ๔. [●] สามารถใช้ความรู้ใน ศาสตร์ชี้นำสังคมในประเด็นที่ เหมาะสม ให้ความช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกใน การแก้ไขปัญหาสถานการณ์ ต่างๆ ๕. [○] สามารถเป็นผู้ริเริ่ม แสดงประเด็นในการแก้ไข สถานการณ์ทั้งส่วนตัวและ ส่วนรวม พร้อมทั้งแสดงจุดยืน อย่างพอเหมาะทั้งของตนเอง และของกลุ่ม ๖. [●] มีความรับผิดชอบการ พัฒนาการเรียนรู้ทั้งของตนเอง และทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง	ประเมินจากการ สังเกตพฤติกรรม ของนักศึกษาในชั้น เรียน และการระดม ความคิด	๑-๑๕	๕%

๕	ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	๑. [●] มีความสามารถในการวิเคราะห์ด้วยกระบวนการทางคณิตศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์ อย่างมีวิจารณญาณ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ได้อย่างมีคุณภาพ ๒. [●] มีความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการแสวงหาความรู้ เพื่อนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ๓. [●] มีทักษะในการสื่อสารด้วยการพูด การเขียน ตลอดจน การสื่อสารความหมาย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อนำไปใช้ในการนำเสนอผลงานทางวิชาการ หรือการนำเสนอเพื่อประโยชน์ทางภาครัฐและเอกชน	ประเมินผลจากทักษะการเขียนผลงาน การอ่าน การแปลผล และการนำเสนอปากเปล่า สังเกตพฤติกรรม การค้นคว้า จากการรายงานผลการสืบค้น	๑-๑๕	๕%
---	---	--	--	------	----

หมวดที่ ๖ ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน

๑. ตำราและเอกสารหลัก

ณรงค์ โพธิ์พูกษานันท์. (๒๕๔๖). ระเบียบวิธีวิจัย : แนวการเขียนเค้าโครงการวิจัยและรายงานการ วิจัย. ดวงแก้ว, กรุงเทพฯ. ๒๕๔๖.

๒. เอกสารและข้อมูลแนะนำ

นิศากร สิงห์เสนี. (๒๕๔๖). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ,กรุงเทพมหานคร.

สุพรรณิ ไชยอำพรและสนธิ สมัครการ. (๒๕๔๗). การวิเคราะห์ทางสังคมเพื่อการพัฒนาแนวความคิดและวิธีการ. โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.

สุพรรณิ ไชยอำพรและสนธิ สมัครการ. (๒๕๔๙). แนวความคิดและแนวทางการศึกษาปัญหาสังคมกับปัญหาสังคมไทยและมาตรการป้องกันแก้ไข. โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.

หมวดที่ ๗ การประเมินและปรับปรุงการดำเนินการของรายวิชา

๑. กลยุทธ์การประเมินประสิทธิผลของรายวิชาโดยนักศึกษา

- ๑.๑ แบบประเมินผู้สอนและแบบประเมินรายวิชาโดยนักศึกษา
- ๑.๒ การสังเกตการณ์จากพฤติกรรมของผู้เรียน
- ๑.๓ การสนทนากลุ่มระหว่างผู้สอนและผู้เรียน
- ๑.๔ เปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นต่อผลการเรียนเมื่อสิ้นสุดการศึกษา

๒. กลยุทธ์การประเมินการสอน

- ๒.๑ สังเกตการสอนของผู้ร่วมทีมการสอน
- ๒.๒ ผลการสอบ
- ๒.๓ การทวนสอบผลประเมินการเรียนรู้
- ๒.๔ ผลการประเมินความพึงพอใจต่อสภาพการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

๓. การปรับปรุงการสอน

หลังจากผลการประเมินการสอนในข้อ ๒ จึงมีการปรับปรุงการสอนโดยการจัดกิจกรรมในการระดมสมองและหาข้อมูลเพิ่มเติมในการปรับปรุงการสอน ดังนี้

๓.๑ สัมมนาการจัดการเรียนการสอน

๓.๒ การวิจัยในและนอกชั้นเรียน

๔. การทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาในรายวิชา

ในระหว่างกระบวนการสอนรายวิชา มีการทวนสอบผลสัมฤทธิ์ในรายหัวข้อ ตามที่คาดหวังจากการเรียนรู้ในวิชา ได้จากการสอบถามนักศึกษา หรือการสุ่มตรวจผลงานของนักศึกษา รวมถึงพิจารณาจากผลการทดสอบย่อย และหลังการออกผลการเรียนรายวิชา มีการทวนสอบผลสัมฤทธิ์โดยรวมในวิชาได้ ดังนี้

๔.๑ การทวนสอบการให้คะแนนจากการสุ่มตรวจผลงานของนักศึกษาโดยอาจารย์อื่น หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่ใช่อาจารย์ประจำหลักสูตร

๔.๒ มีการตั้งคณะกรรมการในสาขาวิชาตรวจสอบผลการประเมินการเรียนรู้ของนักศึกษา โดยตรวจสอบข้อสอบ รายงานวิธีการให้คะแนนสอบและการให้คะแนนพฤติกรรม

๕. การดำเนินการทบทวนและการวางแผนปรับปรุงประสิทธิผลของรายวิชา

จากผลการประเมิน และทวนสอบผลสัมฤทธิ์ประสิทธิผลรายวิชา ได้มีการวางแผนการปรับปรุงการสอนและรายละเอียดวิชาเพื่อให้เกิดคุณภาพมากขึ้น ดังนี้

๕.๑ ปรับปรุงรายวิชาทุก ๔ ปีหรือตามข้อเสนอแนะและผลการทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ตามข้อ ๔

๕.๒ เปลี่ยนหรือสลับอาจารย์ผู้สอน เพื่อให้นักศึกษามีมุมมองในเรื่องการประยุกต์ความรู้นี้กับปัญหาที่มาจากงานวิจัยของอาจารย์หรือความก้าวหน้าทางวิชาการต่าง ๆ

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

